

Nr 20

Bevillningsutskottets betänkande med anledning av motioner angående frivillig särbeskattning.

(2:a avd.)

Bevillningsutskottet upptar till behandling i ett sammanhang följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 130 av herr *Schött* och II: 150 av herr *Hedin*, i vilka hemställts, att riksdagen beslutar

dels sådan ändring i förordningen den 21 maj 1965 om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar att ansökan om särskild skatteberäkning med i motionerna angiven verkan skall kunna avlämnas även efter den 1 juli taxeringsåret och intill utgången av januari månad året därefter,

dels med avseende på 1968 års taxering att sådan ansökan må avlämnas senast den 1 juli 1969;

2) de likalydande motionerna I: 683 av fru *Diesen* och herr *Wallmark* samt II: 803 av fru *Kristensson* och fröken *Wetterström*, i vilka hemställts, att riksdagen beslutar att taxeringsmyndighet fr. o. m. 1969 års taxering utan ansökan från skattskyldig särbeskattar makar i de fall detta leder till lägre skatt och att vederbörande utskott utarbetar härför erforderliga författningsändringar.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt gällande bestämmelser skall makar samtaxeras. Med makar likställs i beskattningshänseende vissa ogifta, som sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden. Allmän förutsättning för samtaxering är att makarna varit gifta vid beskattningsårets ingång och levt tillsammans under större delen av beskattningsåret. Makarna anses ha levt tillsammans under större delen av beskattningsåret även om ena maken avlidit under förra hälften av detta år (65 § kommunalskattelagen — KL). Den omständigheten att makar samtaxeras påverkar vid inkomstbeskattningen deras rätt till avdrag i åtskilliga hänseenden. Härvidlag innebär bestämmelserna i stort sett att de är berättigade till olika schablonavdrag och ortsavdrag med dubbelt så stort belopp som ensamstående skattskyldiga. För beräkningen av inkomsten i viss förvärvskälla finns en regel, som berör faktisk sambeskattning, dvs. då ena maken arbetat i andra makens jordbruk eller rörelse — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 7 saml. Nr 20*

se. Stadgandet anger att avdrag inte får ske för bl. a. värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller hans make (20 § KL). Vid samtaxering taxeras vardera maken för sin inkomst och mannen därjämte för boets gemensamma inkomst. Kommunal inkomstskatt beräknas för vardera maken på hans beskattningsbara inkomst. Statlig inkomstskatt däremot beräknas på det sammanlagda beloppet av makarnas beskattningsbara inkomster och fördelas mellan makarna efter förhållandet mellan deras beskattningsbara inkomster. Olika skatteskalor gäller för makar och ensamstående. I skatteskalorna är den s. k. tudelningsprincipen i viss omfattning inbyggd. Med tudelning avses, att makars skatt motsvarar skatten för två ensamstående med vardera hälften av makarnas sammanlagda inkomster. Tudelning gäller intill 24 000 kr. sammanlagd beskattningsbar inkomst för makarna, motsvarande en årsinkomst av ca 34 000 kr.

Folkpensionsavgift skall för år 1969 utgå efter 5 % av den beskattningsbara inkomsten dock med högst 1 500 kr. Maximum gäller både för ensamstående och för makar gemensamt.

Samtaxering av makar och därmed likställda skattskyldiga sker även vid förmögenhetsbeskattningen.

Genom ansökan om särskild skatteberäkning kan två makar, som båda förvärvsarbetar, fr. o. m. 1967 års taxering undgå högre sammanlagd skatt än de skulle ha haft som ogifta med samma inkomster (s. k. negativ sambeskattningsseffekt). Reglerna om sådan skatteberäkning återfinns i förordningen den 21 maj 1965 (nr 153) om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar och innebär i huvudsak följande. Samtaxerade makar och med dem i beskattningshänsende jämställda sammanlevande skattskyldiga, vilka båda haft arbetsinkomst, skall efter särskild ansökan kunna få skatten på arbetsinkomsten beräknad som om de blivit särtaxerade för denna inkomst. Ansökan skall göras av båda makarna eller en av dem och skall inges senast den 1 juli under taxeringsåret i den ordning som stadgas i 35 § taxeringsförordningen för avlämnande av allmän självdeklaration. Har taxeringsnämnden inte följt makes självdeklaration vid taxeringen till statlig inkomstskatt eller har nämnden åsatt make som inte lämnat självdeklaration sådan taxering, får ansökan om särskild skatteberäkning göras hos den lokala skattemyndigheten senast den 15 augusti under taxeringsåret. Om prövningsnämnd ändrat taxeringsnämnds beslut i fråga om taxering till statlig inkomstskatt eller som första instans meddelat beslut om sådan taxering får ansökan göras hos den lokala skattemyndigheten inom två månader från det taxeringen vunnit laga kraft. Om make eftertaxeras till statlig inkomstskatt får ansökan om särskild skatteberäkning göras inom två månader från det eftertaxeringen vunnit laga kraft.

Den särskilda skatteberäkningen avser endast statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift och skall verkställas av den lokala skattemyndigheten,

sedan taxeringen i vanlig ordning bestämts av vederbörande taxeringsnämnd. Till arbetsinkomst hänföres inkomst av tjänst — med undantag av periodiskt understöd — samt inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Rätt till särbeskattning föreligger dock inte vid s. k. faktisk sambeskattning. Inkomst av annan fastighet, tillfällig förvärvsverksamhet eller kapital skall vid skatteberäkningen behandlas som arbetsinkomst endast om det sammanlagda beloppet av makarnas sidoinkomster inte överstiger 1 000 kr. Till grund för särbeskattningen skall ligga en beräkning av arbetsinkomstens nettobelopp, efter frånräknande av allmänna avdrag, Ortsavdrag m. m. Skatteberäkningen sker på sådant sätt, att skatten på arbetsinkomsten beräknas för vardera maken för sig med tillämpning av den för ensamstående gällande skatteskalen. Även folkpensionsavgiften beräknas enligt de för ensamstående gällande grunderna. Skatten på makarnas sidoinkomster drabbas emellertid av samma progressiva beskattning som vid samtaxering enligt huvudregeln.

Frågornas tidigare behandling

Bevillningsutskottet hade förra året att ta ställning till ett motionsyrkande om att förordningen om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar skulle beträffande 1967 års taxering tillämpas på sådana skattskyldiga, som ingav ansökan senast den 1 juli 1968. Motionärerna motiverade yrkandet med att många skattskyldiga vid tidpunkten för avlämnande av 1967 års deklARATION inte kände till förordningen om frivillig särbeskattning. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 25 avstyrkte utskottet bifall till yrkandet. Utskottet ville inte bestrida att åtskilliga skattskyldiga, som vid 1967 års taxering skulle ha gynnats av särbeskattning, underlåtit att i rätt tid ansöka därom. Detta fick enligt utskottets mening anses förvånande med tanke på den publicitet och information som förekommit dels vid reformens genomförande år 1965, dels vid ingången av år 1966 i anslutning till att centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden utfärdade anvisningar till de lokala skattemyndigheterna rörande förordningens tillämpning vid debitering och jämkning av preliminär skatt, dels och inte minst vid tidpunkten för avgivande av 1967 års självdeklARATIONER. Även om de skattskyldiga underlåtit att inom föreskriven tid framställa yrkande om särskild skatteberäkning kunde detta därför enligt utskottets mening inte sägas bero på bristande information från myndigheternas sida.

Frågan om huruvida förordningen om frivillig särbeskattning borde tillämpas ex officio var även föremål för utskottets prövning förra året. Utskottet avstyrkte i betänkandet nr 25 även motionsyrkanden i denna fråga. Utskottet framhöll att ett ex officio-förfarande skulle innebära en ytterligare belastning på skattemyndigheterna som inte stod i rimlig proportion. — *Bihang till riksdagens protokoll 1969, 7 saml. Nr 20*

portion till de skattelättnader som lagstiftningen var avsedd att medföra. Den framtida utformningen av ADB-systemet kunde emellertid möjliggöra en ex officio-tillämpning av särbeskattningsreglerna. Utskottet erinrade också om att det nuvarande systemet för frivillig särbeskattnings utgjorde ett provisorium i avvaktan på en definitiv lösning av frågan om familjebeskattningen. Problemet kunde således komma att lösas i ett större sammanhang.

Motionerna

I: 130 och II: 150

Erfarenheterna från 1967 och 1968 har klart givit vid handen att den omständigheten, att ansökan i normalfallet ovillkorligen skall avlämnas senast den 1 juli under taxeringsåret för att kunna vinna beaktande, leder till att åtskilliga skattskyldiga genom förbiseende eller förklarlig felbedömning av förutsättningarna för särbeskattnings på rent formella grunder går förlustiga sin rätt till skattelättnad. I många fall reagerar helt naturligt den skattskyldige först då han i december månad erhåller sin debetsedel och ser det slutliga resultatet av taxeringen. Den gällande ordningen rättfärdigas knappast av det faktum att man i undantagsfall kan finna kryphål genom att samtidigt med en försenad ansökan yrka rättelse av något obetydligt — kanske t. o. m. fingerat — taxeringsfel och på så sätt skapa legal möjlighet att få effekt av ansökan. Hos de lokala skattemyndigheterna synes också olika praxis ha utvecklats så att exempelvis på vissa håll ett yrkande om särbeskattnings, noterat på vederbörandes självdeklaration, behandlas som ansökan, medan på andra håll dylikt yrkande inte godtages.

För att uppnå rättvisa och likformighet skattskyldiga emellan bör nuvarande regler uppmjukas och kompletteras på följande sätt.

För att ansökan om särbeskattnings skall iakttagas vid utfärdandet av debetsdelarna å slutlig skatt, vilka senast den 15 december under taxeringsåret skall tillställas de skattskyldiga, bör ansökan alltjämt ha avlämnats senast den 1 juli under taxeringsåret. Ansökan bör emellertid regelmässigt kunna göras även senare, förslagsvis intill utgången av januari månad året efter taxeringsåret. Senare tidpunkt synes ej böra fastställas, om man vill gardera sig mot risken för förväxlingar mellan olika taxeringsår. Den som avlämnar ansökan efter den 1 juli skall inte kunna påräkna att debetsdeln å slutlig skatt hinner ändras före utsändandet. Som regel måste nämligen särbeskattnings i dessa fall effektueras genom en särskild omdebitering, som ej hinner påverka den slutliga debetsdeln utan i stället leder till restitution eller avkortning av skatt.

Vad avser slutlig skatt på grundval av 1968 års taxering synes ha förekommit ett ökat antal skattskyldiga som av skilda anledningar gått miste

om rätten till särbeskattning, bl. a. på grund av den felaktiga uppfattningen att deras år 1967 avgivna ansökan skulle ha verkan även år 1968. Med hänsyn härtill synes starka skäl tala för att meddela en undantagsbestämmelse av innebörd att, oavsett gällande bestämmelser i förordningen om särskild skatteberäkning för makar, ansökan avseende taxeringsåret 1968 må ingivas senast den 1 juli 1969.

I: 683 och II: 803

Reformen angående frivillig särbeskattning är befogad, och utvecklingen visar också att reformen fått väsentligt större omfattning än som antogs vid genomförandet. Skattemyndigheterna bör dock på eget initiativ ha skyldighet att pröva huruvida särbeskattning leder till ett för de skattskyldiga gynnsammare utfall. Det är därför befogat att erforderliga ändringar i gällande lagstiftning genomföres så att en ex officio-tillämpning kan ske redan fr. o. m. 1969 års taxering.

Utskottet

Som ett provisorium i avvaktan på att frågan om sam- eller särbeskattning erhåller sin slutliga lösning infördes genom beslut av 1965 års riksdag möjligheter till frivillig särbeskattning. Reglerna återfinns i förordningen om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar (SFS 1965: 153). Samtaxerade makar och med dem i beskattningshänseende jämställda skattskyldiga, vilka båda haft arbetsinkomst, kan få skatten på arbetsinkomsten beräknad som om de blivit särtaxerade för inkomsten. Den särskilda skatteberäkningen avser endast statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift. Syftet med den frivilliga särbeskattningen är att upphäva den s. k. negativa sambeskattningseffekten, d. v. s. att två makar, som båda förvärvsarbetar, får högre sammanlagd skatt än de skulle ha haft som ogifta med samma inkomster.

Ansökan om frivillig särbeskattning skall göras av båda makarna eller en av dem på blankett enligt fastställt formulär. Skatteberäkningen sker hos den lokala skattemyndigheten i hemortskommunen, och ansökan skall vara ingiven senast den 1 juli under taxeringsåret. Om taxeringsnämnd inte följt makes självdeklaration vid taxeringen till statlig inkomstskatt eller om nämnden åsatt make, som inte avlämnat självdeklaration, sådan taxering får ansökan göras hos den lokala skattemyndigheten senast den 15 augusti under taxeringsåret. Om prövningsnämnd ändrat taxeringsnämnds beslut vid taxering till statlig inkomstskatt eller som första instans meddelat beslut om sådan taxering, får ansökan göras hos den lokala skattemyndigheten inom två månader från det taxeringen vunnit laga kraft. Samma tidsgräns gäller vid eftertaxering till statlig inkomstskatt.

I motionerna I: 130 och II: 150 yrkar motionärerna att ansökan om frivillig

särbeskattning skall kunna avlämnas intill utgången av januari månad året efter taxeringsåret. Motionärerna yrkar också att tiden för avlämnande av ansökan beträffande 1968 års taxering utsträcks till den 1 juli 1969. De motiverar sistnämnda yrkande med att åtskilliga skattskyldiga synes ha haft den felaktiga uppfattningen att deras år 1967 avgivna ansökan skulle gälla även för år 1968.

Bevillningsutskottet, som förra året hade att pröva ett motionsyrkande om utsträckande av tiden för ansökan om frivillig särbeskattning vid 1967 års taxering, framhöll i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 25 att det enligt utskottets mening var förvånande att så många skattskyldiga vid 1967 års taxering underlätit att i rätt tid ansöka om särbeskattning. Utskottet hänvisade till den publicitet och information som förekommit dels vid reformens genomförande år 1965, dels i början av år 1966 i samband med att centrala folkbokförings- och uppborgsnämnden utfärdade anvisningar till de lokala skattemyndigheterna för förordningens tillämpning vid debitering och jämkning av preliminär skatt och dels vid tidpunkten för avgivande av 1967 års självdeklarationer. Eftersom de skattskyldigas underlåtenhet att inom föreskriven tid framställa yrkande om särskild skatteberäkning inte kunde sägas bero på bristande information från myndigheternas sida ansåg utskottet sig inte kunna förorda en utsträckning av ansökningstiden. Vad utskottet anförde förra året äger alltså giltighet. Den service, som även vid tidpunkten för avgivande av 1968 och 1969 års självdeklarationer givits av taxeringsmyndigheter, press, banker m. fl., bör ha varit ägnad att ge ytterligare upplysning om innebörden av gällande bestämmelser.

På grund av det anförda och då en förlängning av tiden för ansökan om särbeskattning skulle stå i strid mot principen om snabbhet och effektivitet i taxerings- och uppborgsprocessen anser utskottet sig böra avstyrka bifall till lagstiftningsyrkandena i motionerna I: 130 och II: 150.

I motionerna I: 683 och II: 803 yrkar motionärerna att taxeringsmyndighet fr. o. m. 1969 års taxering ex officio skall särbeskatta makar i de fall detta leder till lägre skatt. Till stöd härför åberopar de att den frivilliga särbeskattningen fått en större omfattning än beräknat och att därför en reform av reglerna för frivillig särbeskattning måste anses motiverad.

Utskottet vidhåller sin i förra årets betänkande nr 25 uttalade uppfattning att redan det nu tillämpade ansökningsförfarandet förorsakar de lokala skattemyndigheterna ett avsevärt arbete. Således utgjorde — enligt vad utskottet under hand inhämtat — antalet i rätt tid i Stockholm ingivna ansökningar, avseende 1968 års taxering, ca 24 200 (f. å. ca 18 000). Som ansökan godtogs därvid även yrkande i den allmänna självdeklarationen om särbeskattning. 64 ansökningar inkom efter ansökningstidens utgång. Av ansökningarna kunde ca 23 000 bifallas, medan i fråga om ca 1 200 ansökningar förutsättningar saknades att tillämpa förordningen om särskild skattebe-

räkning. Av de bifallna ansökningarna behandlades ca 18 000 ansökningar maskinellt genom ADB, medan ca 5 000 ansökningar måste granskas manuellt. Granskningsarbetet krävde ca 3 000 arbetstimmar av assistentpersonal, medan man genom ADB-behandlingen kunde inbespara ca 5 600 arbetstimmar. Ett ex officio-förfarande skulle enligt utskottets mening f. n. innebära en ytterligare belastning av skattemyndigheterna som inte står i rimlig proportion till de skattelättnader som lagstiftningen om frivillig särbeskattning är avsedd att medföra. Utskottet finner att det skulle vara till fördel om det i Stockholm praktiserade förfarandet att som ansökan godta ett yrkande om särbeskattning i den allmänna självdeklarationen kunde vinna allmän tillämpning. Utskottet vill slutligen erinra om att den framtida utformningen av ADB-systemet kan komma att möjliggöra en ex officio-tillämpning på förevarande område. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 683 och II: 803.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår

- 1) motionerna I: 130 och II: 150 samt
- 2) motionerna I: 683 och II: 803.

Stockholm den 13 mars 1969

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande

från f ö r s t a kammaren: herr John Ericsson (s), fröken Ranmark (s), herrar Lundström (fp), Tage Johansson (s), Gösta Jacobsson (m), Tistad (fp), Paul Jansson (s), Ottosson (m), Arne Pettersson (s) och Johan Olsson (cp); samt

från a n d r a kammaren: herrar Brandt (s), Vigelsbo (cp), fru Nettelbrandt (fp), herrar Carlstein (s), Enarsson (m), Andersson i Södertälje (s), fru Berglund (s), herrar Börjesson i Falköping (cp), Marcusson (s), fru Bergman (s) och herr Sundkvist (cp).

Reservation

av herrar *Lundström* (fp), *Gösta Jacobsson* (m), *Tistad* (fp), *Ottosson* (m) och fru *Nettelbrandt* (fp), vilka ansett,

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med »Bevillningsutskottet, som» och slutar med »och II: 150.» bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet erfarit har åtskilliga skattskyldiga vid såväl 1967 som 1968 års taxeringar underlåtit att ansöka om särbeskattning. Vissa skattskyldiga torde över huvud taget inte ha haft kännedom om möjligheterna att erhålla särskild skatteberäkning, andra har — som motionärerna påtalat — varit av den uppfattningen att den ansökan de ingav år 1967 skulle gälla också för år 1968. Anledningen härtill måste delvis vara bristande publicitet och information om särbeskattningsreglerna, och det skulle enligt utskottets mening vara till fördel om informationsverksamheten kunde få ökad omfattning. Det måste anses ursäktligt att många skattskyldiga saknat vetskap om bestämmelserna. I deklarationsformulären finns nämligen ingenting som gör de skattskyldiga uppmärksamma på möjligheten att erhålla särskild skatteberäkning. Med hänsyn härtill skulle det enligt utskottets mening vara önskvärt att den vanliga deklarationsblanketten (formulär 1 a) kompletterades med en särskild ruta, i vilken den skattskyldige genom kryssmarkering kunde ange att han önskar särbeskattning. En sådan kryssmarkering borde enligt utskottets uppfattning kunna ersätta det omständliga ansökningsförfarande som f. n. i princip krävs och skulle otvivelaktigt innebära en avsevärd förenkling såväl för de skattskyldiga som för de lokala skattemyndigheterna. Ansökningsblanketterna har — enligt vad utskottet erfarit — till mycket stor del varit felaktigt eller ofullständigt ifyllda och de däri lämnade uppgifterna har därför måst jämföras med uppgifterna i självdeklarationerna. I Stockholm t. ex. har felprocenten legat vid ca 70. Härtill kommer den olika praxis som utbildats hos de lokala skattemyndigheterna. Vissa av dessa behandlar sålunda ett yrkande om särbeskattning i den allmänna självdeklarationen som en ansökan medan andra inte godtar ett sådant yrkande.

Med det anförda anser utskottet sig böra förorda en undantagsbestämelse av innebörd att ansökan om frivillig särbeskattning beträffande taxeringsåret 1968 skall göras senast den 1 juli 1969.

dels att utskottet under punkten 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna I: 130 och II: 150 antar följande

Förslag

till

Förordning

om ändrad tid för ingivande av ansökan om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar i vad avser taxeringsåret 1968

Härigenom förordnas att sådan ansökan, varom förmäles i 8 § förordningen den 21 maj 1965 (nr 153) om särskild skatteberäkning i vissa fall

för makar, skall i vad avser taxeringsåret 1968 göras senast den 1 juli 1969 i den ordning som i 35 § taxeringsförordningen stadgas för avlämnande av allmän självdeklaration.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.